Y Pwyllgor Cymunedau a Diwylliant

CC(3)-12-08 (p1) – 26 Mehefin 2008

Diweddariad cyffredinol ar gynnydd ac amlinelliad o amcanion y dyfodol gan y Gweinidog dros Dreftadaeth

1. Diben

Rhoi'r newyddion diweddaraf i'r Pwyllgor ynghylch y prif faterion sy'n gysylltiedig â'm cyfrifoldebau, yn enwedig y rhai sy'n ymwneud ag ymrwymiadau Cymru'n Un. Yn Atodiad 1 ceir amserlen ar gyfer cyflawni'r rhain.

At hynny, mae'r dystiolaeth yn crynhoi nifer o feysydd polisi allweddol y tu allan i ymrwymiadau Cymru'n Un sydd hefyd wedi bod yn destun llawer o weithgarwch.

Mae'r papur hefyd yn rhoi awgrym o'm prif amcanion polisi ar gyfer gweddill tymor y Cynulliad.

2. Diweddariad ar gynnydd ac amcanion y dyfodol

Y Celfyddydau

Ers fy mhenodiad ym mis Gorffennaf y llynedd, rydym wedi gwneud cynnydd sylweddol o ran gweithredu argymhellion Adroddiad Stephens. Prif argymhelliad yr Adroddiad oedd y dylid sefydlu Bwrdd Strategaeth y Celfyddydau newydd.

Cytunwyd ar gylch gorchwyl ac aelodaeth y Bwrdd y llynedd a chyfarfu'r Bwrdd am y tro cyntaf ym mis Tachwedd. Y fi yw Cadeirydd y Bwrdd, ac mae ei aelodau yn cynnwys cynrychiolwyr o Gyngor Celfyddydau Cymru, Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, Celfyddydau Rhyngwladol Cymru, Celfyddydau Gwirfoddol Cymru, ac Arts & Business Cymru. Mae'r Bwrdd wedi cyfarfod dair gwaith ers ei sefydlu, ac mae wedi rhoi cyngor ar nifer o feysydd allweddol, yn ogystal â chwarae rhan bwysig yn y gwaith o yrru materion trawsbynciol allweddol yn eu blaen, fel y celfyddydau ac iechyd.

Un arall o brif argymhellion Adroddiad Stephens oedd y dylid sefydlu cwmnïau disglair i annog a gwobrwyo arloesi a rhagoriaeth yn y celfyddydau. Bydd £4.5 miliwn ychwanegol yn cael ei roi i Gyngor Celfyddydau Cymru dros y tair blynedd nesaf i ganfod a datblygu cwmnïau disglair.

Gwnaethpwyd cynnydd hefyd o ran gweithredu agweddau eraill ar agenda Cymru'n Un. Bydd £2.25 miliwn ychwanegol yn cael ei roi i sefydlu Theatr Iaith Saesneg dros y tair blynedd nesaf, ac felly £4.5 miliwn fydd cyfanswm y buddsoddiad dros y tair blynedd nesaf. Oherwydd yr arian hwn, bu'n bosibl dechrau gwireddu'r hen ddyhead hwn. Mae Phil George wedi'i benodi'n

Gadeirydd Bwrdd y Theatr Iaith Saesneg, mae'r Bwrdd llawn hefyd wedi'i benodi ac maent wrthi ar hyn o bryd yn recriwtio Cyfarwyddwr Artistig.

Rhoddwyd £100,000 i Gyngor Celfyddydau Cymru yn 2007/08 i'w galluogi i gefnogi sefydliad oriel ar gyfer gwaith Kyffin Williams yn Ynys Môn.

At hynny, cryfhawyd ein hymrwymiad i helpu i sicrhau cyfleoedd i gynhyrchwyr artistig Cymru gymryd rhan ar y llwyfan rhyngwladol gan y ffaith fod Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi ymuno â'r rhaglen 'Cysylltiadau trwy Ddiwylliant' sy'n cael ei harwain gan y Cyngor Prydeinig.

Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol ar gyfer yr Iaith Gymraeg

Rwyf yn gweithio ar y Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol ar gyfer yr Iaith Gymraeg, ac fe ddylai alluogi Llywodraeth y Cynulliad i gyflawni ymrwymiadau Cymru'n Un i:

- Gadarnhau statws swyddogol ar gyfer y Gymraeg a'r Saesneg
- Cadarnhau hawliau ieithyddol o safbwynt darparu gwasanaethau
- Sefydlu swydd Comisiynydd Iaith

Mae'r gwaith hwn yn gymhleth, ac yn trawstorri sawl un o bortffolios Llywodraeth y Cynulliad a Whitehall. Mae datblygiad y Gorchymyn wedi bod yn arafach nag yr oeddwn wedi gobeithio, ond mae'r gwaith wedi hen gychwyn erbyn hyn.

Rwyf wedi cynnal trafodaethau ar y Gorchymyn â'r Is-ysgrifennydd Seneddol yn Swyddfa Cymru, ac rydym wedi cychwyn trafodaethau ag adrannau Whitehall.

Byddaf yn gwneud cyhoeddiad arall cyn toriad yr haf.

Cyfryngau Print yn y Gymraeg

Ar 9 Awst 2007, cyhoeddais fy mod wedi gofyn i Fwrdd yr Iaith Gymraeg gynnal adolygiad o'r cyfryngau print Cymraeg yng Nghymru.

Penododd Bwrdd yr Iaith Dr Tony Bianchi i gynnal yr adolygiad, ac roedd ei adroddiad 'Adolygiad o'r Cyfryngau Print Cymraeg' yn cynnwys dadansoddiad manwl o'r cyhoeddiadau oedd o fewn cylch gorchwyl yr adolygiad.

Oherwydd ymrwymiad Cymru'n Un, cyhoeddais ar 5 Chwefror 2008 y byddai Llywodraeth Cynulliad Cymru yn rhoi £600,000 dros y tair blynedd nesaf i gyflawni'r ymrwymiad, hynny yw, £200,000 y flwyddyn tan 2011. Mae'r arian hwn yn ychwanegol at y £173,000 y mae Llywodraeth Cynulliad Cymru eisoes yn ei wario drwy Gyngor Llyfrau Cymru ar gyhoeddiadau newyddion a materion cyfoes cyfrwng Cymraeg.

Ar 30 Ebrill 2008, drwy hysbyseb, gwahoddodd Cyngor Llyfrau Cymru geisiadau am yr arian ychwanegol gan bawb oedd â diddordeb.

Ar 29 Mai 2008 cyhoeddwyd bod Golwg Cyf wedi ennill y tendr i ddarparu gwasanaeth newyddion dyddiol yn y Gymraeg. Bydd y datblygiad newydd yn creu gwasanaeth newyddion dyddiol trwy gyfrwng y Gymraeg ac yn cryfhau'r fersiwn argraffedig o Golwg. Bydd hyn hefyd yn arwain at ddatblygu cwmni newyddion cynaliadwy yng ngorllewin Cymru ac yn sefydlogi newyddiaduraeth Gymraeg. Bydd y datblygiad hwn, yn ogystal â chryfhau'r diwydiant, yn sicrhau aml-lwyfannau i'r iaith Gymraeg ac yn creu plwraliaeth yn y sector newyddion Cymraeg.

Bydd Golwg Cyf a Chyngor Llyfrau Cymru yn cydweithio i sicrhau bod y datblygiad newydd hwn yn denu darllenwyr newydd yn y Gymraeg.

Cynlluniau Iaith Gymraeg Statudol

Cyhoeddais ar 7 Mai 2008 fy mod yn mynd i gyhoeddi enwau 57 o gyrff sy'n darparu ystod o wasanaethau ar gyfer y cyhoedd yng Nghymru, gyda'r bwriad o'u henwi'n gyrff cyhoeddus at ddibenion Deddf yr Iaith Gymraeg 1993 trwy Orchymyn o dan Adran 6 (1) (o) o'r Ddeddf honno.

Cyhoeddwyd hyn ar ôl cynnal ymarfer ymgynghori yng Ngwanwyn 2007, pan wahoddwyd pob un o'r sefydliadau i roi sylwadau ar yr awgrym eu bod i'w cynnwys yn y rhestr.

Gan fod y cyrff hyn wedi'u henwi, bydd Bwrdd yr Iaith Gymraeg yn gallu sicrhau eu bod yn paratoi Cynllun Iaith Gymraeg statudol, a bydd hynny'n cynyddu nifer y gwasanaethau sydd ar gael yn y Gymraeg.

Prif-ffrydio'r Gymraeg

Rwyf wedi ymrwymo i sicrhau bod materion polisi'r Gymraeg yn parhau i gael eu prif-ffrydio ar draws gwaith Llywodraeth y Cynulliad ac ym mhortffolios yr holl Weinidogion. Bydd swyddogion yn yr Adran Dreftadaeth yn gweithio'n agos â'u cydweithwyr mewn adrannau eraill ac â Bwrdd yr Iaith Gymraeg i nodi cyfleoedd i hybu'r Gymraeg ym mhob agwedd ar waith y Llywodraeth. Byddaf hefyd yn cwrdd yn rheolaidd â chyd-Weinidogion i drafod materion sy'n berthnasol i'w portffolios.

Defnyddio'r Gymraeg yn yr UE

Mae'r Prif Weinidog wedi ysgrifennu at Lywodraeth y DU i ofyn iddi gychwyn trafodaethau â Sefydliadau'r UE er mwyn caniatáu i'r Gymraeg gael ei defnyddio mewn amgylchiadau penodol. Gobeithiwn y bydd y cytundeb cyntaf, a fydd yn adlewyrchu'r un ar gyfer Catalaneg, Basgeg a Galiseg, yn cael ei fabwysiadu cyn diwedd yr haf.

Y Gronfa Radio Cymunedol

Roedd Cronfa Radio Cymunedol o £500,000 dros bum mlynedd yn rhan o'r gyllideb a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer 2007/08.

Ysgrifennodd swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru at y deg gorsaf radio cymunedol gymwys cyn cychwyn y cylch ceisiadau i roi manylion am y gronfa ac i'w gwahodd i ymgeisio.

Y dyddiad cau ar gyfer ceisiadau am arian o'r Gronfa oedd 7 Mai 2008. Bydd ceisiadau yn cael eu hystyried ar y cyd â swyddogion o Ofcom Cymru.

Cyfrifon Segur

Ar ôl cyfres o ymgynghoriadau yn haf 2007, cyflwynwyd y Mesur Cyfrifon Banc a Chymdeithas Adeiladu Segur gerbron Senedd y DU yn Nhachwedd 2007. Os daw yn ddeddf, bydd darpariaethau'r Mesur yn ei gwneud yn bosibl i arian mewn cyfrifon banc a chymdeithas adeiladu segur gael ei ailfuddsoddi mewn cymunedau lleol at ddibenion cymdeithasol neu amgylcheddol.

O dan delerau'r Mesur, y Gronfa Loteri Fawr fydd yn dosbarthu'r arian ledled y DU a bydd y cronfeydd yn amodol ar yr un egwyddor o ychwanegolrwydd ag arian y Loteri. Mae Llywodraeth y DU eisoes wedi penderfynu sut i wario'r arian yn Lloegr ac wedi nodi'r manylion ar wyneb y Mesur, ac rwyf fi wedi sicrhau pwerau i Lywodraeth Cynulliad Cymru bennu'r blaenoriaethau ar gyfer gwario'r arian yng Nghymru.

Rwyf wedi comisiynu'r Gronfa Loteri Fawr yn ffurfiol i gynnal ymgynghoriad ar flaenoriaethau gwario arfaethedig Cymru a bydd hyn yn cychwyn cyn bo hir. Nid oes unrhyw wybodaeth wedi'i chyhoeddi ynghylch y swm o arian sydd ar gael, ond amcangyfrifir y bydd Cymru yn cael tua £15 miliwn yn y flwyddyn gyntaf a thua £1-2 filiwn y flwyddyn wedi hynny.

Chwaraeon

Cafodd 'Dringo'n Uwch – strategaeth ar gyfer chwaraeon a gweithgarwch corfforol' ei chyhoeddi ym mis Ionawr 2005 a 'Dringo'n Uwch – y camau nesaf' yng Ngorffennaf 2006. Mae'n bwysig ein bod yn parhau i fonitro'r dystiolaeth sy'n cael ei chasglu o effaith ein rhaglenni a gweithgareddau ar weledigaeth Dringo'n Uwch, ac yn dysgu ohoni.

Mae'r adroddiadau cloriannu ar y cynllun Nofio am Ddim ac Addysg Gorfforol a Chwaraeon Ysgol ac adroddiad Swyddfa Archwilio Cymru ar weithgarwch corfforol yn ein helpu i ystyried sut i fynd i'r afael â'r agenda chwaraeon a gweithgarwch corfforol yn y dyfodol. Rydym wrthi'n dechrau datblygu cynllun gweithredu gyda'n prif bartneriaid yn y sector. Byddwn yn ystyried hefyd gyfraniad pwysig meysydd polisi eraill at ddarparu rhaglenni sy'n cyfrannu at yr agenda chwaraeon a gweithgarwch corfforol.

Rwyf hefyd yn comisiynu adolygiad o berfformiad a rhagoriaeth i'n helpu i lunio polisi a phenderfynu sut i fuddsoddi yn y maes yn y dyfodol.

Gardd Fotaneg Genedlaethol Cymru

Ym Mehefin 2007 cyflwynodd yr Ardd Fotaneg ei Chynllun Corfforaethol ar gyfer 2007-2012, gan ofyn am gyllid ychwanegol gan Lywodraeth Cynulliad Cymru i warantu costau ei weithredu.

Yn dilyn trafodaethau manwl â rheolwyr yr Ardd ac wedi ystyried cynigion y Cynllun Corfforaethol yn ofalus, cyhoeddodd Dirprwy Brif Weinidog Cymru becyn cyllid diwygiedig ar gyfer yr Ardd. Darparodd Llywodraeth Cynulliad Cymru daliad cyfalaf untro o £1.9 miliwn yn 2007/08 a bydd yn darparu £400,000 ychwanegol dros y tair blynedd rhwng 2008 a 2011, ac felly £550,000 y flwyddyn fydd cyfanswm y buddsoddiad blynyddol.

Dyletswydd Ddiwylliannol Statudol

Mae'r ddogfen Cymru'n Un yn cynnwys ymrwymiad i roi rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol i hybu diwylliant ac annog partneriaethau er mwyn darparu profiadau diwylliannol uchel eu hansawdd ar gyfer eu cymunedau.

Mae'r gwasanaethau a'r gweithgareddau diwylliannol a ddarperir gan awdurdodau lleol yn bwysig i gymunedau lleol. Nod ymrwymiad *Cymru'n Un* yw cryfhau'r rôl bwysig hon sydd gan awdurdodau lleol.

Bydd angen deddfwriaeth newydd i weithredu'r ymrwymiad. Mae fy swyddogion eisoes wrthi'n symud yr ymrwymiad yn ei flaen ac ar hyn o bryd maent yn nodi ac yn ystyried ystod o opsiynau ar gyfer y ddyletswydd statudol. Mae rhanddeiliaid allweddol wedi bod ynghlwm wrth y gwaith cwmpasu cynnar hwn.

Byddwn yn ymgynghori'n llawn â'r cyhoedd ynglŷn â'r cynigion o ran polisi a deddfwriaeth maes o law. Bydd CLlLC, awdurdodau lleol a rhanddeiliaid allweddol eraill yn parhau i chwarae rhan amlwg yn natblygiad y ddyletswydd statudol newydd.

Strategaeth Ddiwylliant i Gymru

Cyhoeddwyd Cymru Greadigol*:* Strategaeth Ddiwylliant *i* Gymru yn Ionawr 2002. Roedd yn amlinellu gweledigaeth a strategaeth Llywodraeth y Cynulliad ar gyfer polisi diwylliannol y degawd nesaf. Un o'm blaenoriaethau yw adolygu cynnydd y strategaeth honno a chynhyrchu strategaeth newydd i Gymru.

Mae fy swyddogion ar hyn o bryd yn ceisio dod o hyd i'r ffordd orau o gyfuno'r gwaith ar y strategaeth ddiwylliant â symud y ddyletswydd ddiwylliannol statudol yn ei blaen fel bod y ddau brosiect yn cael eu hintegreiddio. Maent hefyd yn ystyried y posibilrwydd o gynnal cyd-ymgynghoriad ar y ddyletswydd ddiwylliannol statudol a'r strategaeth ddiwylliant newydd er mwyn osgoi, os

oes modd, ymgynghori ddwywaith ar faterion sy'n debyg neu'n gorgyffwrdd ar yr amod bod hyn yn bosibl o fewn amserlen y ddeddfwriaeth ar gyfer y ddyletswydd statudol.

Trefniadau ariannu newydd ar gyfer Canolfan Mileniwm Cymru

Ym mis Tachwedd 2007 cyhoeddais yn y Cyfarfod Llawn y byddai Llywodraeth Cynulliad Cymru yn rhoi arian ychwanegol i'r Ganolfan i sicrhau ei sefydlogrwydd ariannol. Cyhoeddais hefyd ein bod yn bwriadu codi grant refeniw y Ganolfan i £3.7 miliwn y flwyddyn ar gyfer 2008/09 tan 2010/11.

Hefyd ym mis Tachwedd rhoddodd Llywodraeth y Cynulliad £1 miliwn i'r Ganolfan, sef y gyfran gyntaf o'r £3.7 miliwn ar gyfer blwyddyn ariannol 2008/09. Mae swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru wrthi ar hyn o bryd yn trafod cytundeb cyllid refeniw newydd â'r Ganolfan sy'n ymdrin â'r £2.7 miliwn arall sydd i'w roi ar gyfer 2008/09, ynghyd â'r £3.7 miliwn arall y flwyddyn ar gyfer 2009/10 a 2010/11. Mae swyddogion Llywodraeth Cynulliad Cymru hefyd ar fin cynnal trafodaeth â'r Ganolfan ynglŷn â chylch gorchwyl a methodoleg arfaethedig yr adolygiad o drefniadau llywodraethu'r Ganolfan a gyhoeddwyd hefyd gan y Gweinidog yn natganiad mis Tachwedd.

Buddsoddi mewn Llyfrgelloedd

Bydd y rhaglen Llyfrgelloedd am Oes yn buddsoddi £10.5 miliwn, y swm uchaf erioed, mewn llyfrgelloedd rhwng 2008-09 a 2010-11. Gwneir hyn er mwyn cyflawni'r ymrwymiadau a amlinellwyd gennym yn y ddogfen Cymru'n Un.

Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi buddsoddi ac yn mynd i fuddsoddi trwy CyMAL: Yr Is-adran Amgueddfeydd, Archifau a Llyfrgelloedd fel a ganlyn:

- £1 miliwn y flwyddyn yn y blynyddoedd 2004-2007
- £2.5 miliwn y flwyddyn yn y blynyddoedd 2007-2009 (mae £1.5 miliwn o'r swm hwnnw yn gyllid cyfalaf ar gyfer rhaglen grant i foderneiddio llyfrgelloedd)
- £4 miliwn y flwyddyn yn y blynyddoedd 2009-2011 (mae £3 miliwn o'r swm hwnnw yn gyllid cyfalaf ar gyfer rhaglen grant i foderneiddio llyfrgelloedd)

Bydd y rhaglen Llyfrgelloedd am Oes: Darparu Gwasanaeth Llyfrgell Modern i Gymru 2008-2011 yn ymdrin â'r themâu canlynol:

- Y Rhaglen Datblygu Cyfalaf Llyfrgelloedd Dysgu Cymunedol - i adnewyddu a moderneiddio llyfrgelloedd cyhoeddus gyda'r nod o ddenu defnyddwyr newydd trwy well cyfleusterau
- Datblygu partneriaethau llyfrgell cynaliadwy - i ddatblygu rhwydwaith integredig o lyfrgelloedd, yn cynnwys llyfrgelloedd cyhoeddus addysgol ac mewn gweithleoedd a Llyfrgell Genedlaethol Cymru. Bydd partneriaethau rhanbarthol ledled Cymru yn cyfrannu at gyflawni amcanion lleol a chenedlaethol

- Cyhoeddi a chyflwyno hawl i bawb yng Nghymru gael gwasanaethau llyfrgelloedd cyhoeddus modern - gan weithio mewn partneriaeth â Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru, yr awdurdodau lleol a Chymdeithas Prif Lyfrgellwyr Cymru
- Datblygu'r ddarpariaeth TGCh - gan gynnwys darpariaeth band eang am ddim, gwasanaethau ar-lein o ansawdd da am ddim, a gwasanaethau newydd fel cyfleusterau Wi-Fi mewn llyfrgelloedd
- Gweithredu Strategaeth Farchnata Genedlaethol *i* Lyfrgelloedd Ebrill 2006 - Ebrill 2011 - gan gynnwys hyrwyddo'r gwasanaethau sydd ar gael mewn llyfrgelloedd i gynulleidfa ehangach
- Buddsoddi i wella sgiliau'r gweithlu - y staff yw un o'r agweddau mwyaf gwerthfawr sydd gan wasanaethau llyfrgell ac maent yn ganolog i'r ymdrechion i ddatblygu'r gwasanaeth
- Paratoi fframwaith cynllun gwerthuso manwl - i gasglu sylwadau a chynnal dadansoddiadau cyffredinol o berfformiad a thueddiadau yng Nghymru. Bydd hyn yn cynnwys gweithredu Trydydd Fframwaith y Safonau Llyfrgelloedd Cyhoeddus.

Paratoi ar gyfer Casgliad o Hanes y Bobl

Mae creu Casgliad *y* Bobl yn un o ymrwymiadau pwysig *Cymru'n* Un, a'r bwriad yw datblygu ffordd arloesol o gasglu, dehongli, dosbarthu a thrafod treftadaeth ddiwylliannol Cymru mewn amgylchedd ar-lein. Yn dilyn cyfnod datblygu cychwynnol o ddwy flynedd, cynigir bod cynllun rheoli cynaliadwy yn cael ei weithredu yn y drydedd flwyddyn i ddarparu sylfaen ar gyfer datblygiadau'r dyfodol. Mae cyllideb o £850,000 wedi'i nodi ar gyfer 2008-2009, ynghyd â chyllideb ddangosol o £650,000 ar gyfer 2009-2010 a £350,000 ar gyfer 2010-2011.

Yn ogystal â thwristiaeth ddiwylliannol, bydd y rhaglen yn cynnig cyfleoedd ar gyfer gweithgareddau trawsbynciol eraill gan gynnwys adfywio cymunedol, dysgu gydol oes, ac arbenigedd TGCh.

Yn y trafodaethau cychwynnol â'r tri chasgliad cenedlaethol sy'n cael eu rheoli gan Amgueddfa Cymru, Llyfrgell Genedlaethol Cymru a Chomisiwn Brenhinol Henebion Cymru nodwyd bod angen gwneud gwell defnydd o'r adnoddau ar-lein presennol, a bod angen i'r safonau technegol sicrhau gallu i ryngweithredu. Tynnwyd sylw hefyd at yr heriau posibl o ran rheoli hawliau eiddo deallusol ac at bwysigrwydd 'naws am le' wrth gyflwyno a dehongli cynnwys hanesyddol a diwylliannol.

Yn dilyn ysgol ddydd a gynhaliwyd gan Llafur: Cymdeithas Hanes y Bobl ym Mawrth 2008, nodwyd y llinynnau thematig cychwynnol hyn:

- Straeon cymunedol: dwyn ynghyd hanes lleol, hanes teuluol, straeon am gymdeithasau a grwpiau unigol
- Hanes cymdeithasol ieithoedd Cymru: edrych ar hanes unigryw y ddwy iaith genedlaethol ac ieithoedd eraill yng Nghymru
- Cyfraniad gwŷr a gwragedd at hanes a diwylliant Cymru yn y cartref ac yn y gweithle

- Dylanwad chwaraeon a gweithgareddau hamdden ar ddiwylliant a chymdeithas Cymru
- Gwahanol leisiau: edrych ar effaith ymfudo, mewnfudo ac allfudo ar y genedl

Mae gan y tri chasgliad cenedlaethol adnoddau digidol sylweddol ar hyn o bryd, ac fe ellid cael dolenni rhyngddynt a gwefan Casgliad y Bobl er mwyn cael sylfaen gychwynnol i'r cynnwys thematig a gofodol. At y ffynonellau hyn bydd angen ychwanegu ffynonellau eraill sydd eisoes ar gael ynghyd â ffynonellau newydd, yn dibynnu ar drefniadau Hawliau Eiddo Deallusol. Ymhen amser, bydd cyfraniadau gan ddefnyddwyr yn ymestyn yr ystod o ffynonellau fydd ar gael trwy Gasgliad y Bobl.

Bydd rhith-arddangosfeydd dros dro yn tynnu sylw at eitemau a digwyddiadau. Bydd dolenni dynamig â gwefan Croeso Cymru a gwefannau sy'n cael eu rheoli gan Cadw yn darparu cyswllt ychwanegol rhwng y byd rhithwir a'r byd real gan hybu ymweliadau gweithredol yn ogystal â phori ar-lein. Bydd archifau cymunedol a ddatblygwyd o dan raglenni cyllido eraill yn cael eu cysylltu â'r safle a bydd anogaeth i sefydlu archifau ychwanegol.

Amgueddfa Cymru a Llyfrgell Genedlaethol Cymru

Rydym yn gweithio mewn partneriaeth ag Amgueddfa Cymru a Llyfrgell Genedlaethol Cymru, dau Gorff a Noddir gan y Cynulliad, i sicrhau eu bod yn cyfrannu cymaint ag y gallant fel sefydliadau diwylliannol ac addysgol. Mae'r ddau yn gyrff siartredig ac yn elusennau cofrestredig sy'n derbyn eu prif gyllid trwy gymorth grant gan Lywodraeth Cynulliad Cymru (yn 2008-09 cafodd Amgueddfa Cymru £24.501 miliwn a'r Llyfrgell Genedlaethol £11.915 miliwn). Dathlwyd eu canmlwyddiant yn 2007.

Amgueddfa Cymru

Mae gan Amgueddfa Cymru 7 safle ledled Cymru. Rydw i wedi ymrwymo i barhau mynediad am ddim i ein amgueddfeydd a galeriau cenedlaethol. Yn 2007 trefnwyd cyfres o ddigwyddiadau ac arddangosfeydd arbennig gan gynnwys yr arddangosfa Chwiorydd Davies glodfawr o gelfyddyd y bedwaredd ganrif ar bymtheg a'r ugeinfed ganrif. Ymwelodd mwy o bobl â'r Amgueddfa yn 2007-08 nag erioed o'r blaen, gydag 1.67 miliwn o bobl yn ymweld â safleoedd yr amgueddfa. Yn ogystal â gofalu am drysorau'r genedl a'u cyflwyno, mae'r amgueddfa yn hanfodol i dwristiaeth ddiwylliannol sy'n denu pobl o Gymru a thu hwnt. Gall hefyd chwarae rhan allweddol yn y gwaith o adfywio economi fel y dengys safle'r Glannau yn Abertawe.

Rhai o'i phrif ymrwymiadau yw sicrhau bod mwy o bobl yn gweld ei chasgliadau cenedlaethol a chydweithio ag amrywiaeth o bartneriaid. Un enghraifft yw'r cynllun grant Cyfoeth Cymru Gyfan, sy'n cael ei weinyddu gan CyMAL, ac sy'n galluogi amgueddfeydd ac orielau lleol i wella'u cyfleusterau er mwyn derbyn gwrthrychau ac arddangosfeydd o'r casgliadau cenedlaethol.

Ardal pwysig arall yw’r rhith-amgueddfa ‘Rhagor’ a lansiwyd y llynedd. Bydd y safle yn borthol ar gyfer rhoi gwybodaeth helaeth yr Amgueddfa am ymchwil a chasgliadau ar-lein a bydd ar gael i bawb ymhobman.

Mae gan Amgueddfa Cymru Gynllun Datblygu 10 mlynedd ar gyfer 2006-16 sy’n anelu at “Greu Amgueddfa Ddysg o Safon Ryngwladol”. Ymhlith yr amcanion allweddol mae sicrhau gwelliannau sylweddol yn yr Amgueddfa Genedlaethol ym Mharc Cathays, Caerdydd, er mwyn darparu mwy o le i arddangos casgliadau celf yr Amgueddfa, ac fel y gellir cynnal arddangosfeydd a digwyddiadau pwysig a mawreddog fel Gwobr Artes Mundi. Ochr yn ochr â hyn, mae’n gweithio ar strategaeth uchelgeisiol ar gyfer datblygu Amgueddfa Werin Cymru yn Sain Ffagan, a fydd yn cynnwys y rhan fwyaf o’r casgliadau archeolegol sydd ar safle Parc Cathays ar hyn o bryd.

Llyfrgell Genedlaethol Cymru

Mae’r Llyfrgell Genedlaethol yn Aberystwyth wedi nodi’r blaenoriaethau canlynol yn ei chynlluniau ar gyfer y tair blynedd nesaf:

- Datblygu a gweithredu polisïau a strategaethau sy’n adlewyrchu ac yn ymateb i ofynion y Llyfrgell a’i defnyddwyr
- Cynyddu cynulleidfa’r Llyfrgell, gan gynnwys gwella’r cyfleusterau ar gyfer ymwelwyr a manteisio ar y cyfleoedd a gynigir gan dwristiaeth ddiwylliannol
- Mynd â gwybodaeth at y defnyddiwr trwy ddigideiddio ac adnoddau digidol cyhoeddedig
- Gwella mynediad defnyddwyr at ei hystod eang o adnoddau, llyfrau, cylchgronau, peintiadau a darluniau, llawysgrifau, mapiau, ffilmiau a deunyddiau clywedol. Mae hyn yn cynnwys sicrhau mynediad i ddefnyddwyr at ddeunydd Cymraeg sydd ar gael mewn fformatiau nad ydynt bellach yn cael eu defnyddio, fel fformatiau fideo a digidol cynnar.

Mae’r mentrau newydd yn cynnwys:

- Adnau Cyfreithiol Electronig – mae’r Llyfrgell yn gweithio mewn partneriaeth â’r Llyfrgell Brydeinig i weithredu Adnau Cyfreithiol Electronig. Mae hyn yn rhan o ddyletswydd statudol y Llyfrgell fel un o 6 llyfrgell Adnau Cyfreithiol y DU ac mae’n cynnwys paratoi systemau a seilwaith i dderbyn deunyddiau adnau cyfreithiol electronig ynghyd â chyhoeddiadau argraffedig. Mae Llywodraeth Cynulliad Cymru wedi darparu cyllid cyfalaf o £180,000 a chyllid refeniw o £90,000 ar gyfer 2008-09, a chyllid cyfalaf o £120,000 a chyllid refeniw o £90,000 ar gyfer 2009-10.

- Ystafell Ddarllen y Gogledd – mae’r Llyfrgell wrthi ar hyn o bryd yn ailwampio Ystafell Ddarllen y Gogledd fel rhan o’r gwaith parhaus i wella gwasanaethau defnyddwyr a phrofiad yr ymwelydd. Mae £700,000 yn cael ei wario ar yr Ystafell ac mae’r gwelliannau yn cynnwys gosod goleuadau arbennig, darparu gwell cyfleusterau cyfrifiadurol, a chreu mannau astudio arbennig i gynyddu hyblygrwydd y lle a’i wneud yn fwy hygyrch i

ddefnyddwyr. Bwriedir gorffen y gwaith erbyn diwedd 2008 a chafwyd yr arian ar gyfer y gwaith gan Lywodraeth Cynulliad Cymru ac o gronfeydd preifat.

Mae'r Llyfrgell Genedlaethol yn cydweithio â CyMAL a llyfrgelloedd eraill yng Nghymru i wneud y defnydd gorau posibl o adnoddau'r wlad ac i wella mynediad at gasgliadau llyfrgelloedd. Mae hyn yn cynnwys:

- Cynnal a datblygu'r wefan llyfrgell.cymru.org
- Darparu'r system chwilio draws-gatalog 'CATCymru' fel y gellir chwilio catalogau holl lyfrgelloedd Cymru
- Negodi a rheoli trwyddedau i ddefnyddwyr gael mynediad at adnoddau digidol masnachol trwy lyfrgelloedd
- Cymryd rhan mewn mentrau fel Archifau Cymru a Llyfrgelloedd am Oes
- Cydweithredu â Chyngor Archifau a Chofnodion Cymru a Fforwm Llyfrgelloedd Addysg Uwch Cymru

Yr Amgylchedd Hanesyddol – Ymrwymiad Cymru'n Un i roi Mynediad am Ddim i Bensiynwyr a Phlant Cymru

Yn y Cyfarfod Llawn ar 10 Mehefin, cyhoeddais y byddai Plant a Phensiynwyr Cymru, o 1 Medi 2008, yn cael mynediad am ddim i henebion Cadw. Ymrwymodd Llywodraeth y Cynulliad i wneud hynny yn Cymru'n Un, a chofier hefyd i mi gyhoeddi yng Nghyfarfod Llawn mis Chwefror y byddai pawb yn cael mynediad am ddim i Waith Haearn Blaenafon o'r Pasg diwethaf.

Cyhoeddais hefyd y byddai pawb yn cael mynediad am ddim i Faddonau Caer Rufeinig Caerllion – hefyd o 1 Medi 2008. Fel ym Mlaenafon, mae polisi codi tâl presennol y Baddonau Rhufeinig yn peri dryswch gan fod mynediad am ddim i safle'r Amgueddfa Lleng Rufeinig Genedlaethol drws nesaf, a hefyd i'r amffitheatr a'r barics, ac mae hyn yn atal ymwelwyr rhag ennill dealltwriaeth lawn o gyd-destun hanesyddol ehangach yr henebion.

Mae fy swyddogion yn Cadw yn gweithio ar y trefniadau ar gyfer cyflwyno Mynediad am Ddim i bensiynwyr a phlant Cymru erbyn 1 Medi 2008. Mae'n rhy gynnar i ddweud a yw'r polisi mynediad am ddim i Waith Haearn Blaenafon wedi bod yn llwyddiant, ond rwy'n gobeithio y bydd y darlun yn gliriach erbyn mis Medi a bydd gennym wedyn sylfaen ar gyfer llunio polisïau yn y dyfodol.

Yr Amgylchedd Hanesyddol – Datblygu Datganiad Strategol ar gyfer Amgylchedd Hanesyddol Cymru

Adeg fy mhenodiad eglurais fy mod yn gwerthfawrogi ein hamgylchedd hanesyddol, sy'n rhan allweddol o dreftadaeth gyfoethog Cymru. Mae'r amgylchedd hanesyddol ei hun yn bwysig ond rwyf hefyd yn awyddus i weld mwy o synergeddau â rhannau eraill o bortffolio Llywodraeth y Cynulliad fel y gellir gwerthfawrogi cyfraniad yr amgylchedd hanesyddol at ddatblygu ein

mentrau twristiaeth, at adfywio, cynaliadwyedd, cynhwysiant cymunedol ac addysg a dysgu gydol oes.

Gyda hyn mewn golwg, comisiynais fy Ngrŵp Cynghori ar yr Amgylchedd Hanesyddol i helpu i ddatblygu datganiad strategol ar gyfer yr amgylchedd hanesyddol. Trafodwyd cyngor cychwynnol y Grŵp, sy'n cynnwys cynrychiolwyr o gyrff a sefydliadau sydd â diddordeb yn yr amgylchedd hanesyddol yn ei ystyr ehangaf, mewn cynhadledd lwyddiannus iawn i randdeiliaid y bûm yn ei hannerch ar 30 Ebrill 2008, ac rwy'n disgwyl derbyn cyngor terfynol y Grŵp yn fuan.

Yng ngoleuni'r cyngor a geir, byddaf yn cyhoeddi fy natganiad strategol ar gyfer amgylchedd hanesyddol Cymru yn gynnar y flwyddyn nesaf. Bydd yn cynnwys pwyntiau gweithredu allweddol ar gyfer y sector i sicrhau bod yr ased pwysig hwn yn cael ei ddiogelu a'i werthfawrogi er budd cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol a buddiannau ehangach Cymru.

Yr Amgylchedd Hanesyddol – Datblygu System Diogelu Treftadaeth Newydd ar gyfer Cymru a Lloegr

I gadw ein hamgylchedd hanesyddol gwerthfawr, mae'n hanfodol bod gennym system diogelu treftadaeth sy'n bodloni anghenion a gofynion yr unfed ganrif ar hugain. Mae peth o'r ddeddfwriaeth gyfredol wedi bodoli am dros hanner canrif; mae wedi ein gwasanaethu'n dda hyd yma, ond mae angen system glir, modern ac uniongyrchol arnom at y dyfodol, a honno'n dryloyw, yn haws ei deall ac yn atebol.

Yn dilyn ymgynghoriad helaeth a Phapur Gwyn y llynedd, rwyf fi a'm swyddogion wedi parhau i ddatblygu cynigion o ran diwygio. Ar y cyd â'r Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon (DCMS), cyhoeddwyd Mesur drafft ym mis Ebrill fel y gellid craffu arno cyn y broses ddeddfu. Cynigir creu un Gofrestr o asedau treftadaeth Cymru, i gymryd lle'r systemau amrywiol presennol o restru adeiladau, cofrestru henebion, cofrestru parciau, gerddi a thirweddau hanesyddol, a dynodi llongddrylliadau hanesyddol. Bydd un gyfundrefn cydsyniadau cysylltiedig yn cael ei chreu ar gyfer newidiadau i'r asedau, bydd gwell ymgynghori ar gofrestriadau cynigiedig a bydd hawl statudol i gael adolygiad o benderfyniadau cofrestru.

Yn ogystal â diwygio, mae'r Mesur drafft yn cymryd lle'r ddeddfwriaeth diogelu treftadaeth gyfredol. Mae'r drafft yn eang ei gwmpas, a chan ei fod yn cynnwys popeth yr ydym yn credu y bydd ei angen arnom at y dyfodol yn y maes hwn nid ydym yn bwriadu ceisio pŵer i lunio Mesur Cynulliad. Fodd bynnag, mae'r Mesur drafft yn cynnig fframwaith hyblyg a fydd yn ein galluogi, trwy is-ddeddfwriaeth yn y Cynulliad, i gael arferion a dulliau gwahanol ar gyfer amgylchiadau Cymreig penodol, yn ogystal â dogfennau canllaw.

Byddaf fi a'm swyddogion yn parhau i gydweithio â'r DCMS a Swyddfa Cymru i ddatblygu diwygiadau'r Mesur drafft. Mae rhaglen ddeddfwriaethol ddrafft Llywodraeth y DU a gyhoeddwyd ym mis Mai yn darparu ar gyfer Mesur Diogelu Treftadaeth yn sesiwn 2008-09 Senedd y DU.

Y Fframwaith Twristiaeth Gynaliadwy

Lansiwyd y Fframwaith Twristiaeth Gynaliadwy yn Nhachwedd 2007. Mae'n amlinellu'r prif heriau o ran twristiaeth gynaliadwy:

- Helpu ardaloedd i ffynnu
- Cynnal lles cymunedau a'u cael i gyfranogi
- Lleihau effaith twristiaeth ar yr amgylchedd
- Diogelu a rhoi gwerth i dreftadaeth naturiol a diwylliant

Mae'r Fframwaith yn amlinellu'r hyn y mae datblygu cynaliadwy yn ei olygu i'r sector twristiaeth yng Nghymru. Ei ddiben yw rhoi arweiniad i'r rhai sy'n ymwneud â hyrwyddo a datblygu twristiaeth yn y sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol, yn genedlaethol, yn rhanbarthol ac yn lleol er mwyn sicrhau bod y diwydiant twristiaeth yn cyfrannu at ddatblygu cynaliadwy yng Nghymru.

Mae Cynllun Gweithredu Twristiaeth Gynaliadwy yn cael ei gwblhau ar hyn o bryd. Mae'r Cynllun wedi nodi mentrau cynaliadwyedd allweddol a bydd yn cynnwys costau manwl a'r arian sydd wedi'i neilltuo ar gyfer datblygu twristiaeth gynaliadwy.

I helpu gyda hyn mae Fforwm Twristiaeth Gynaliadwy wedi'i sefydlu sy'n dwyn ynghyd randdeiliaid allweddol gan gynnwys Cyngor Cefn Gwlad Cymru, Asiantaeth yr Amgylchedd, Cynghrair Twristiaeth Cymru a CLILC. Ei nod yw sicrhau bod mentrau i wneud y diwydiant yn fwy cynaliadwy yn cael eu datblygu a'u gweithredu mewn ffordd gydgysylltiedig.

Cyflawni ein Potensial 2006-2013, y Strategaeth Dwristiaeth Genedlaethol

Mae'r strategaeth ddiwygiedig a gyhoeddwyd yn 2006 yn nodi pum her strategol i dwristiaeth yng Nghymru. Mae Croeso Cymru yn gyrru'r strategaeth yn ei blaen, mewn cydweithrediad â'i bartneriaid yn y sectorau cyhoeddus, preifat a gwirfoddol.

- Brand trawiadol – parhau i ddatblygu brand trawiadol a chredadwy sy'n wahanol i bob brand arall ac yn herio canfyddiadau, ac sy'n cael ei gadarnhau ar holl lefelau'r diwydiant.

- Codi safonau – parhau i godi safon y llety er mwyn bodloni disgwyliadau cynyddol uchel ymwelwyr. Angen darparu mwy o atyniadau uchel eu hansawdd sy'n unigryw i Gymru.

- Hygyrchedd – rhoi gwybodaeth gynhwysfawr am Gymru i ymwelwyr. Cynyddu'r defnydd o gludiant cyhoeddus a chysylltiadau awyr uniongyrchol â Chaerdydd. Annog darpariaeth ddigonol ar gyfer pobl ag anghenion arbennig.

- Sgiliau – mae angen i'r sector twristiaeth a lletygarwch gynnig gobaith o yrfa dda a chyfleoedd i ddod ymlaen yn y gwaith. Mae sylw penodol yn

cael ei roi i wella sgiliau rheoli ac arwain, i wella sgiliau pen-cogyddion, ac i godi safon gwasanaethau cwsmeriaid.

- Partneriaeth – diwydiant ar chwâl yw twristiaeth yng Nghymru, felly mae'n bwysig sicrhau cydweithredu effeithiol o fewn y diwydiant a gwaith partneriaeth cryf yn genedlaethol, yn rhanbarthol ac yn lleol o ran marchnata a datblygu twristiaeth.

Bydd y dadansoddiad untro o'r diwydiant a'r cynllun gweithredu yr wyf wedi'u comisiynu yn galluogi'r diwydiant i wneud y defnydd gorau o adnoddau Croeso Cymru i fynd i'r afael â'r heriau hyn, gan dynnu ar Gyflawni ein Potensial. Rwy'n gobeithio cael y canfyddiadau cychwynnol yn yr haf.

Yr Adolygiad o Dwristiaeth Ddiwylliannol

Yn 2007 penodwyd ymgynghorwyr i adolygu'r dull cyfredol o ddatblygu a hybu twristiaeth ddiwylliannol. Cyhoeddwyd canfyddiadau'r Adolygiad ar 26 Mai.

Pwrpas yr Adolygiad oedd asesu a oedd y strategaeth twristiaeth ddiwylliannol gyfredol yn darparu'r fframwaith cywir i wireddu dyheadau Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer twristiaeth ddiwylliannol ac asesu a oedd dulliau gweithredu'r strategaeth ar y pryd yn effeithiol. Bu'r Adolygiad hefyd yn asesu cyfraniad economaidd a diwylliannol twristiaeth ddiwylliannol i Gymru, ei photensial yn y farchnad, a faint o flaenoriaeth y dylid ei rhoi i'w chefnogi.

Yn gyffredinol, canfu'r Adolygiad fod diwylliant yn hanfodol i dwristiaeth ac y dylai fod yn rhan annatod o bob agwedd ar ddatblygu a marchnata twristiaeth. Er mwyn symud argymhellion yr Adolygiad yn eu blaen, rwyf wedi sefydlu grŵp llywio gweithredol yn fy adran er mwyn datblygu dull mwy integredig o ddatblygu a marchnata twristiaeth ddiwylliannol. Bydd y grŵp yn edrych yn fanwl ar argymhellion yr Adolygiad ac yn paratoi cynllun gweithredu manwl a fydd yn clustnodi cyllid ar gyfer datblygu twristiaeth ddiwylliannol.

3. Goblygiadau ariannol

Mae'r papur Pwyllgor yn disgrifio amcanion diweddaraf yr Adran Dreftadaeth ar gyfer dyfodol. Bydd yr holl weithgareddau a ddisgrifir yn cael eu hariannu trwy ddyraniad presennol MEG Treftadaeth. Nid oes goblygiadau ariannol pellach i'r Cynulliad.

4. Argymhelliad

Gwahoddir y Pwyllgor i nodi cynnwys y papur hwn.

Rhodri Glyn Thomas AC
Y Gweinidog dros Dreftadaeth

Atodiad 1

Yr Adran Dreftadaeth

Ymrwymiadau Cymru'n Un

Rhif yr ymrwymiad	Ymrwymiad Cymru'n Un	2008-09	2009-10	2010-11
58	Parhau i hyrwyddo Cymru mewn marchnadoedd allanol	Gweithredu	Gweithredu	Gweithredu
59	Buddsoddiadau strategol mewn cyfleusterau a sgiliau gweithwyr (twristiaeth)	Gweithredu	Gweithredu	Gweithredu
60	Cefnogi'r diwydiant twristiaeth wrth i'r farchnad symud fwyfwy tuag at wyliau byrrach a gwyliau sy'n seiliedig ar weithgareddau	Gweithredu	Gweithredu	Gweithredu
123	Cefnogi cynlluniau peilot ar gyfer ysgolion Sadwrn ac ysgolion haf mewn chwaraeon, cerddoriaeth a'r celfyddydau	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Wedi'i gyflawni
124	Datblygu cyfleoedd i ysgolion a cholegau gydweithio â chlybiau chwaraeon lleol a buddsoddi ymhellach mewn hyfforddiant chwaraeon	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Wedi'i gyflawni

Allwedd (lliw):

Lliw	Ystyr
Oren (streipiog)	Gwaith paratoadol
Gwyrdd	Gweithredu
Coch	Wedi'i gyflawni
Melyn	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf

Allwedd	
(oren)	Gwaith paratoadol
(gwyrdd)	Gweithredu
(coch)	Wedi'i gyflawni
(melyn)	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf

Rhif yr ymrwymiad	**Ymrwymiad Cymru'n Un**	**2008-09**	**2009-10**	**2010-11**
187	Ceisio ehangu cwmpas y Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol ar gyfer yr iaith Gymraeg	Gweithredu	Wedi'i gyflawni	Wedi'i gyflawni
188	Cadarnhau statws swyddogol ar gyfer y Gymraeg a'r Saesneg	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Wedi'i gyflawni
189	Cadarnhau hawliau ieithyddol o safbwynt darparu gwasanaethau	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Wedi'i gyflawni
190	Sefydlu swydd Comisiynydd Iaith	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Gweithredu
191	Parhau â'n hymdrechion i sicrhau cytundeb ar ddefnyddio'r Gymraeg mewn meysydd penodol o fusnes yr UE	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Gweithredu
192	Trafod â llywodraeth San Steffan ynghylch gwneud cais swyddogol i Gyngor y Gweinidogion i'r Gymraeg gael statws iaith gwaith a statws iaith swyddogol yn yr UE	Gwaith paratoadol	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf

Rhif yr ymrwymiad	Ymrwymiad Cymru'n Un	2008-09	2009-10	2010-11
193	Cynyddu'r cyllid a'r gefnogaeth a roddir i gylchgronau a phapurau newydd Cymraeg, gan gynnwys sefydlu papur newydd dyddiol Cymraeg	Gwaith paratoadol	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf
196	Mynediad am ddim i amgueddfeydd ac orielau yn parhau	Gweithredu	Gweithredu	Gweithredu
197	Sefydlu Theatr Genedlaethol Saesneg ei hiaith	Gwaith paratoadol	Gweithredu	Gweithredu
198	Ymchwilio i'r posibilrwydd o greu Oriel Genedlaethol i Gymru	Gwaith paratoadol	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf
199	Rhoi mynediad am ddim i bensiynwyr a phlant i safleoedd treftadaeth a ariennir gan y Cynulliad	Gweithredu	Gweithredu	Gweithredu
200	Parhau i weithredu argymhellion Adolygiad Stephens	Gweithredu	Gweithredu	Wedi'i gyflawni
201	Rhoi rhwymedigaeth statudol ar awdurdodau lleol i hyrwyddo diwylliant ac i annog cydweithio	Gwaith paratoadol	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	Wedi'i gyflawni

Key:

Colour	Meaning
Orange	Gwaith paratoadol
Green	Gweithredu
Red	Wedi'i gyflawni
Yellow	Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf

Rhif yr ymrwymiad	**Ymrwymiad Cymru'n Un**	**2008-09**	**2009-10**	**2010-11**
			Gwaith paratoadol	
			Gweithredu	
			Wedi'i gyflawni	
			Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	
202	Cefnogi cyfleoedd i gynhyrchwyr artistig o Gymru gymryd rhan ar y llwyfan rhyngwladol			
203	Ystyried cynnwys y cysyniad o *ryddid artistig* yng nghyfraith Cymru, yn amodol ar bwerau newydd y Cynulliad			
205	Cefnogi'r cynnig i sefydlu oriel ar gyfer gwaith Kyffin Williams			
206	Sefydlu casgliad o hanes pobl Cymru, wedi'i gefnogi gan staff curadurol parhaol a fydd yn gyfrifol am hyrwyddo a datblygu'r casgliad			
207	Rhaglen bwysig a fydd yn golygu buddsoddi cyfalaf yn ein rhwydwaith o lyfrgelloedd cyhoeddus, a'u hadnewyddu			
208	Parhau i fuddsoddi yn y gwaith o wella TGCh mewn llyfrgelloedd			
209	Parhau i ariannu'r cynlluniau sydd wedi galluogi pobl hŷn a phlant i fwynhau nofio am ddim			

Rhif yr ymrwymiad	Ymrwymiad Cymru'n Un	2008-09	2009-10	2010-11
			Gwaith paratoadol	
			Gweithredu	
			Wedi'i gyflawni	
			Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	
210	Ehangu'r cynllun nofio i blant – rhoi cyfle i *bob* plentyn ddefnyddio cyfleusterau hamdden neu chwaraeon neu byllau nofio am ddim yn ystod y penwythnos			
211	Rhoi mwy o gefnogaeth i gyrff chwaraeon sydd am ddatblygu timau cenedlaethol i Gymru			
212	Buddsoddi mwy o arian mewn chwaraeon yn yr ysgol a hybu gweithgareddau ar ôl ysgol, gan gynnwys parhau i gefnogi Campau'r Ddraig a chynlluniau i wella cyfranogiad ymysg merched			
213	Er mwyn helpu chwaraeon ar lawr gwlad, byddwn yn hyfforddi mwy o hyfforddwyr yn unol â'r safonau diweddaraf			
214	Sicrhau bod plant ysgol yn gwneud o leiaf bump awr o weithgarwch corfforol bob wythnos			
215	Cyflwyno rhaglen lwyddiannus ar gyfer Gemau Ysgolion y DU yn 2009			

Rhif yr ymrwymiad	Ymrwymiad Cymru'n Un	2008-09	2009-10	2010-11
			Gwaith paratoadol	
			Gweithredu	
			Wedi'i gyflawni	
			Gweithgarwch yn ddibynnol ar ganlyniad y cam cyntaf	
217	Gweithio gyda Supporters Direct i helpu i roi mwy o gyfle i gefnogwyr chwaraeon yng Nghymru gael lleisio'u barn ynghylch sut y caiff y clybiau eu rhedeg			
218	Creu mwy o hwyl a chyfleoedd iachach i bobl ddod at ei gilydd a chymryd rhan mewn digwyddiadau cerdded, beicio a rhedeg			
226	Datblygu a hyrwyddo brand Cymru			